

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Departament Zdrowia

KZD- 411.003.01.2015

R/15/003

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli R/15/003 - Funkcjonowanie profilaktyki zdrowotnej w systemie ochrony zdrowia.

Jednostka przeprowadzająca kontrolę Najwyższa Izba Kontroli, Departament Zdrowia

Kontrolerzy Maria Smereczyńska, doradca techniczny, na podstawie legitymacji służbowej nr 15845
Dorota Paszkiewicz, gł. specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr 95425 z dnia 17 lipca 2015 r.
Krzysztof Barej, gł. specjalista k. p., upoważnienie do kontroli nr 95423 z dnia 7 lipca 2015 r.

(dowód: akta kontroli str. 1-4)

Jednostka kontrolowana Regionalny Szpital Specjalistyczny im. dr. W. Biegańskiego w Grudziądzu

Kierownik jednostki kontrolowanej Marek Nowak, Dyrektor Szpitala

(dowód: akta kontroli str. 5)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

Kontrolę w Regionalnym Szpitalu Specjalistycznym im. dr. W. Biegańskiego w Grudziądzu (zwanego w dalszej części „Szpitalem”) przeprowadzono w ramach przygotowania planowanej kontroli funkcjonowania profilaktyki zdrowotnej w systemie ochrony zdrowia, w celu rozpoznania działań w obszarze profilaktyki zdrowotnej.

Szpital realizował zadania dotyczące profilaktyki zdrowotnej² finansowane przez NFZ (w ramach umów PRO), przez Miasto Grudziądz, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko – Pomorskiego, Ministerstwo Zdrowia oraz ze środków własnych, jak również cztery profilaktyczne programy pediatryczne. Łączne wydatki na wszystkie programy profilaktyczne w latach 2011 - 2015³ wyniosły 3 146 tys. zł i stanowiły 0,4% wszystkich wydatków Szpitala poniesionych na świadczenia medyczne (778 589,9 tys. zł).

Stopień realizacji programów był różny w poszczególnych latach i wynosił:

2011 r. – 96,7%;

2012 r. – 84,2%;

2013 r. – 85,9%;

2014 r. – 95,6%

Nieppełna realizacja programów związana była z mniejszą niż przewidywano liczbą osób zgłaszających się na badania, pomimo, że Szpital prowadził akcje medialne nagłaśniające problematykę badań profilaktycznych, kolportował ulotki i plakaty informacyjne.

W okresie objętym kontrolą, po przebadaniu w ramach programów profilaktycznych 19 314 osób, wykryto 86 przypadków nowotworu (0,45%). Wszystkie przypadki dotyczyły raka piersi, nie stwierdzono żadnego nowotworu szyjki macicy ani jelita grubego.

W latach 2013 –2015 (I połowa), w Szpitalu postawiono 2 318 rozpoznań nowotworów (łącznie z programami profilaktycznymi).

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeśli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali nie dawałoby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową bądź uzupełnienie o dodatkowe objaśnienie.

² Określonych w ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U z 2015 poz. 581 ze zm.).

³ Do 30 czerwca 2015 r.

W odniesieniu do czterech programów pediatrycznych, skierowanych do gimnazjalistów zamieszkałych w Grudziądzu, należy zauważyć, iż pomimo negatywnej oceny Agencji Oceny Technologii Medycznych (AOTM)⁴, Szpital podjął realizację programów osiągając wysoką wykrywalność nieprawidłowości (np. w programie wykrywania zaburzeń rytmu serca w 2015 r. wykryto zaburzenia u prawie 60% przebadanych dzieci). Pozwoliło to na podjęcie specjalistycznego leczenia w początkowym etapie choroby.

W badanym zakresie Szpital dysponował informacjami dotyczącymi stanu zdrowia populacji powiatu grudziądzkiego.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Szpital jest samodzielnym publicznym zakładem opieki zdrowotnej, pełnoprofilowym, pełniącym całodobowe ostre dyżury we wszystkich reprezentowanych specjalnościach, zabezpieczającym pod względem specjalistycznym wschodnią część województwa kujawsko-pomorskiego.

Obszar działania Szpitala obejmuje powiaty województwa kujawsko-pomorskiego oraz powiaty ościenne. Szpital udziela także świadczeń zdrowotnych dla pacjentów z całej Polski i z zagranicy.

Grudziądzki szpital posiada 35 oddziałów łóżkowych w podstawowych, specjalistycznych i wysokospecjalistycznych dziedzinach oraz zespoły poradni specjalistycznych i konsultacyjnych, a także zaplecze diagnostyczne. W Szpitalu funkcjonuje SOR dla osób dorosłych z wydzieloną częścią dla dzieci.

Szpital posiada następujące certyfikaty i normy:

- ISO 22000:2005 - "Żywnienie zbiorowe pacjentów, usługi cateringowe";
- Certyfikat "Szpital bez bólu";
- system zarządzania jakością w zakresie: diagnostyki, leczenia zachowawczego i zabiegowego stacjonarnego i ambulatoryjnego zgodnie z wymogami normy ISO 9001:2008.

(Dowód: akta kontroli, str. 486)

1. Działalność Szpitala w zakresie profilaktyki zdrowotnej

Za realizację wytycznych zawartych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 7 listopada 2007 r. w sprawie rodzaju i zakresu świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych udzielanych przez pielęgniarkę albo położną samodzielnie bez zlecenia lekarskiego⁵, ustalenie zasad realizacji programów profilaktycznych, opracowywanie materiałów edukacyjnych, inicjowanie działań promocyjnych odpowiedzialny jest Referat ds. Promocji Zdrowia.

(Dowód: akta kontroli, str. 58)

1.1 Informacje o stanie zdrowia populacji na terenie województwa kujawsko - pomorskiego

W 2012 roku Wydział Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Grudziądzu (UMG) zwrócił się do dyrektora Szpitala z prośbą o zweryfikowanie profilaktycznych programów zdrowotnych finansowanych przez UMG, których realizatorem był Szpital, w związku z koniecznością przekazania powyższych programów do zaopiniowania AOTM.

Dotyczyło to 6 programów profilaktycznych, tj.:

- Programu profilaktyki wczesnego wykrywania raka piersi, który obejmował grupy wiekowe kobiet, dla których nie były przewidziane badania profilaktyczne finansowane przez NFZ w ramach Populacyjnego Programu Wczesnego Wykrywania Raka Piersi;
- Programu profilaktyki obręzków limfatycznych u kobiet po mastektomii;
- Programu profilaktyki w zakresie wczesnej diagnostyki *Helicobacter pylori* u młodzieży;
- Programu profilaktyki w zakresie wczesnego wykrywania nadciśnienia tętniczego u młodzieży;
- Programu profilaktyki w zakresie wczesnego wykrywania zaburzeń rytmu serca u młodzieży;

⁴ Art. 48a ust. 3 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych

⁵ Dz. U. z 2007 r. Nr 210, poz. 1540

- Programu profilaktyki w zakresie wczesnego wykrywania chorób układu oddechowego u młodzieży.

W przypadku pediatrycznych programów profilaktycznych Prezes Agencji Oceny Technologii Medycznych wystawił negatywną opinię. Przykładowo, w opinii AOTM dotyczącej programu profilaktyki w zakresie wczesnego wykrywania nadciśnienia tętniczego u młodzieży (opinia 194/2013 z 8 lipca 2013 r.) oraz programu profilaktyki w zakresie wczesnego wykrywania zaburzeń rytmu serca u młodzieży (opinia 194/2013 z 8 lipca 2013 r.), skierowanych do uczniów II klas gimnazjalnych miasta Grudziądz napisano, że „uczniowie II klas gimnazjalnych nie stanowią powszechnego problemu zdrowotnego, a badania przesiewowe nie znajdują uzasadnienia w badaniach klinicznych i nie są rekomendowane w wytycznych”, podając m.in., że „niektóre wytyczne zalecają niewielkie ilości alkoholu (ok. 20 g) w postaci czerwonego wina zawierające polifenole hamujące aterosgenezę”.

(Dowód: akta kontroli, str. 209 - 227)

Szpital przygotowując programy profilaktyczne skorzystał z danych statystycznych i epidemiologicznych zamieszczonych w internecie (w przypadku programu profilaktyki wczesnego wykrywania raka piersi dane epidemiologiczne uzyskano z Krajowej Bazy Danych Nowotworowych oraz statystyk Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy). Korzystano również ze statystyk wewnętrznych szpitala oraz wyników badań, które powstały w trakcie realizacji przedmiotowych programów w latach poprzednich (młodzieżowe programy profilaktyczne oraz program profilaktyki obrzęków limfatycznych dla kobiet po mastektomii realizowane były w Szpitalu od 2008 roku, program profilaktyki wczesnego wykrywania raka piersi realizowany był od 2005 roku). Dane statystyczne dotyczące populacji objętej programami uzyskano z Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miejskiego w Grudziądzu, z wyjątkiem programu profilaktyki obrzęków limfatycznych u kobiet po mastektomii, do którego wykorzystano wewnętrzne dane statystyczne Szpitala (liczba wykonanych w ciągu roku mastektomii). Wycenę świadczeń, jakie wykonywane były w powyższych programach, oparto na obowiązujących w danym okresie cennikach szpitala.

(Dowód: akta kontroli, str. 65 - 157, 209 - 227)

1.2 System komputerowy Szpitala oraz obieg dokumentacji medycznej

W Szpitalu opracowana została Polityka Bezpieczeństwa ochrony danych osobowych oraz systemów informatycznych służących do przetwarzania danych osobowych, a także Instrukcja Zarządzania Systemem Informatycznym.

W ramach polityki bezpieczeństwa, w Szpitalu wydzielono dwie strefy bezpieczeństwa odpowiadające obszarom, w których dane są przetwarzane i przechowywane. Poziom bezpieczeństwa dla strefy, w której dane są przechowywane jest najwyższy i zabezpieczony wewnętrznymi środkami kontroli.

W skład tej strefy wchodzi pomieszczenia z serwerami, w których mogą przebywać wyłącznie pracownicy obsługujący te serwery, a inne osoby upoważnione do przetwarzania danych tylko w towarzystwie tych pracowników. Osoby postronne w ogóle nie mają dostępu do tych pomieszczeń.

Zbiory danych osobowych i urządzenia służące do przetwarzania danych osobowych znajdują się w pomieszczeniach wyposażonych w niezależne zamki i są zamykane podczas nieobecności pracownika. Wszystkie urządzenia systemu informatycznego Administratora Danych są zasilane za pośrednictwem zasilaczy awaryjnych (UPS).

Serwery, służące do przetwarzania danych osobowych, zlokalizowane są w odrębnych, pomieszczeniach, zamykanych na co najmniej 3 zamki. Okna tych pomieszczeń zabezpieczone są żaluzjami antywłamaniowymi, podnoszonymi tylko w czasie przebywania w nim pracowników obsługujących serwery. Kopie zapasowe przechowywane są w szafie metalowej u kierownika sekcji informatyki.

W pomieszczeniach należących do obszaru przechowywania danych osobowych zastosowano drzwi antywłamaniowe z atestem, stalowe, gdzie kontrola dostępu zapewniona jest przy użyciu elektronicznego systemu oraz karty magnetycznej.

(Dowód: akta kontroli, str. 389 - 401)

Szpitalna dokumentacja medyczna prowadzona jest w formie elektronicznej, wykorzystywany jest program Eskulap, wersja 4.4. Obejmuje on między innymi modul pacjenta (dane osobowe, data przyjęcia), lekarza prowadzącego (nr prawa wykonywania zawodu, specjalizację), przeprowadzonych badań wstępnych i specjalistycznych, karty zleceń lekarskich i pielęgnarskich, opis zastosowanego leczenia (dawki leków, przeprowadzone zabiegi), konsultacje.

Szczegółową analizą objęto karty chorobowe 25 pacjentów. Stwierdzono, że dokumentacja medyczna spełniała wymogi określone w art. 25 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta⁶. We wszystkich kartach historii choroby pacjentów podawano datę ich przyjęcia, dane z wywiadu lekarskiego oraz z badania przedmiotowego, tryb przyjęcia. Wpisy były czytelne, dokonane chronologicznie. Do historii choroby dołączone były wyniki badań lekarskich i konsultacji, wyniki obserwacji stanu zdrowia (karty obserwacji), informacje o zleceniach lekarskich i ich wykonaniu (karty zleceń lekarskich), informacje dotyczące pielęgnowania pacjenta (karty indywidualnej opieki pielęgnarskiej).

(Dowód: akta kontroli, str. 334 - 388)

2. Programy profilaktyczne realizowane przez Szpital w latach 2011 – 2015⁷

W latach objętych kontrolą, Szpital realizował profilaktyczne programy zdrowotne finansowane przez NFZ (w ramach umów PRO), Miasto Grudziądz, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Ministerstwo Zdrowia oraz ze środków własnych.

Plan i wykonanie profilaktycznych programów zdrowotnych w latach 2011-2015 (w zł)

Platnik	Plan	Wykonanie	Wskaźnik % (3:2)
1	2	3	4
2011			
NFZ	388 737,00	384 399,00	98,88
Urząd Miasta Grudziądz	305 000,00	288 472,00	94,58
Urząd Marszałkowski		0,00	
MZ		0,00	
Inne (gminy, powiaty)		0,00	
Razem	693 737,00	672 871,00	96,73
2012			
NFZ	418 968,00	402 831,00	96,15
Urząd Miasta Grudziądz	0,00	0,00	
Urząd Marszałkowski	6 900,00	4 980,00	72,17
MZ	0,00	0,00	
Inne (gminy, powiaty)	0,00	0,00	
Razem	425 868,00	407 811,00	84,16
2013			
NFZ	373 536,00	276 282,00	73,96
Urząd Miasta Grudziądz	0,00	0,00	
Urząd Marszałkowski	27 300,00	23 430,00	85,82
MZ	120 000,00	120 000,00	100,00
Inne (gminy, powiaty)	21 300,00	17 820,00	83,66
Razem	542 136,00	437 532,00	85,86
2014			
NFZ	454 830,80	452 598,80	99,51
Urząd Miasta Grudziądz	243 940,00	228 273,00	93,58
Urząd Marszałkowski	31 560,00	30 270,00	95,91
MZ	45 000,00	45 000,00	100,00
Inne (gminy, powiaty)	10 200,00	9 060,00	88,82

⁶ Dz.U. z 2012 r. poz. 159 ze zm.

⁷ Do 30 czerwca 2015 r.

Razem	785 530,80	765 201,80	95,56
2015^a			
NFZ	277 689,00	264 683,10	95,32
Urząd Miasta Grudziądz	259 780,00	107 149,00	41,25
Urząd Marszałkowski	16 200,00 ⁹	0,00	0,00
MZ	135 000,00	104 850,00	77,67
Inne (gminy, powiaty)	10 200,00 ¹⁰	0,00	0,00
Razem	698 869,00	476 682,10	71,41

(Dowód: akta kontroli, str. 446)

2.1 Programy profilaktyczne finansowane przez NFZ w latach 2011 - 2015

W okresie objętym kontrolą NFZ finansował dwa programy profilaktyczne, tj. Program profilaktyki raka piersi oraz Program profilaktyki raka szyjki macicy, obejmujący pobranie materiału do badania cytologicznego wraz z oceną mikroskopową materiału.

- W 2011 r. w ramach profilaktyki raka piersi badaniem mammograficznym objęto 3 112 osób. W etapie pogłębionej diagnostyki wykonano 699 badań (biopsje grubo - i cienkoigłową).

W ramach profilaktyki raka szyjki macicy w Szpitalu przebadano 836 kobiet, z których dwie skierowane zostały do dalszej diagnostyki. W ramach programu wykonano 3 895 ocen mikroskopowych.

- W 2012 r. w profilaktyce raka piersi badaniem mammograficznym objęto 3 284 osób. W etapie pogłębionej diagnostyki wykonano 853 badania (biopsje grubo - i cienkoigłową).

W ramach profilaktyki raka szyjki macicy przebadano 1 195 kobiet, z których pięć skierowano do dalszej diagnostyki.

- W 2013 r. pod kątem profilaktyki raka piersi badaniem mammograficznym objęto 2 036 osób. W etapie pogłębionej diagnostyki wykonano 542 badania (biopsje grubo - i cienkoigłową).

W ramach profilaktyki raka szyjki macicy, w Szpitalu przebadano 689 kobiet, z których dwie skierowano do dalszej diagnostyki, wykonując 3 190 ocen mikroskopowych.

- W 2014 r. w programie profilaktyki raka piersi badaniem mammograficznym objęto 2 781 osób, w etapie pogłębionej diagnostyki wykonano 567 badań (biopsje grubo - i cienkoigłową).

W ramach profilaktyki raka szyjki macicy przebadano 884 kobiety, wykonując 3 525 ocen mikroskopowych.

- W I połowie 2015 r. w zakresie profilaktyki raka piersi badaniem mammograficznym objęto 776 osób. W ramach etapu pogłębionej diagnostyki wykonano 270 badań (biopsje grubo - i cienkoigłową).

W ramach profilaktyki raka szyjki macicy przebadano 288 kobiet, wykonując 1 477 ocen mikroskopowych.

W przytoczonych wyżej badaniach profilaktycznych przebadano 11 989 osób; wykryto 75 przypadków raka piersi – co stanowi 0,63%, z czego 10 w 2011 r., 21 w 2012 r., 10 w 2013r., 21 w 2014 r. oraz 13 w I półroczu 2015 r. Nie stwierdzono żadnego przypadku raka szyjki macicy.

(Dowód: akta kontroli, str. 195 – 208, 228 - 271)

2.2 Programy profilaktyczne finansowane ze środków Miasta Grudziądz w latach 2011 - 2015

- W 2011 r. ze środków Miasta Grudziądz finansowane były dwa programy profilaktyczne skierowane do osób dorosłych, tj. Program profilaktyki w zakresie wczesnego wykrywania raka piersi, który stanowiło badanie mammograficzne oraz pogłębiona diagnostyka (przebadano 639 osób, z których 144 objęto dalszą diagnostyką; koszt – 59,6 tys. zł), w ramach którego wykryto 11 przypadków nowotworu oraz Program profilaktyki obrzęków limfatycznych u kobiet po mastektomii (dla 80 kobiet, łącznie 1 399 świadczeń o wartości 31,4 tys. zł) obejmujący badanie onkologiczne, badania przeprowadzone przez lekarza

^a Do 30 czerwca 2015 r.

⁹ Programy profilaktyczne realizowane w II półroczu 2015 r.

¹⁰ Programy profilaktyczne realizowane w II półroczu 2015 r.

rehabilitanta, spotkania edukacyjne z lekarzem i psychologiem, kinezyterapia, ręczny drenaż limfatyczny.

Miasto Grudziądz sfinansowało również cztery programy pediatryczne skierowane do dzieci i młodzieży, tj. Program profilaktyki w zakresie wczesnego wykrywania zaburzeń rytmu serca u dzieci i młodzieży szkolnej, Program profilaktyki w zakresie wczesnego wykrywania nadciśnienia tętniczego u dzieci i młodzieży szkolnej, Program profilaktyki w zakresie wczesnej diagnostyki *Helicobacter pylori* u dzieci i młodzieży szkolnej oraz Program profilaktyki w zakresie wczesnego wykrywania chorób układu oddechowego u dzieci i młodzieży szkolnej. W ramach programów pediatrycznych wykonano 2 351 badań (metoda osłuchowa tonów Korotkowa, EKG, całodobowy pomiar EKG metodą Holtera, całodobowy pomiar ciśnienia tętniczego metodą Holtera, badania spirometryczne, test oddechowy diagnozujący zakażenie *Helicobacter pylori*), wartość świadczeń wyniosła 197,5 tys. zł.

W przypadku programów dedykowanych gimnazjalistom wykryto następującą liczbę zaburzeń:

1. W ramach programu wczesnego wykrywania zaburzeń rytmu serca – w roku 2011 stwierdzono 45,7% nieprawidłowości; w roku 2012 – 49% nieprawidłowości; w roku 2013 – 44,6% nieprawidłowości; w 2014 – 15,1% nieprawidłowości;
2. W ramach programu wczesnego wykrywania nadciśnienia tętniczego – w roku 2011 stwierdzono 25,3% nieprawidłowości, w roku 2012 – 20,3% nieprawidłowości, w roku 2013 – 12,8% nieprawidłowości, w roku 2014 – 14,1% nieprawidłowości;
3. W ramach programu wczesnej diagnostyki *Helicobacter pylori* – w roku 2011 stwierdzono 26,3% nieprawidłowości, w roku 2012 – 18,1% nieprawidłowości, w roku – 2013 – 33,7% nieprawidłowości, w roku 2014 – 31,6% nieprawidłowości;
4. W ramach programu wczesnego wykrywania chorób układu oddechowego – w roku 2011 stwierdzono 9,2% nieprawidłowości, w roku 2012 – 9,9% nieprawidłowości, w roku 2013 – 11,1% nieprawidłowości, w roku 2014 – 10,7% nieprawidłowości.

Miasto Grudziądz, na programy profilaktyczne w 2011 r., łącznie wydatkowało 288,5 tys. zł. W latach 2012 – 2013 Miasto Grudziądz nie ponosiło kosztów z tytułu programów profilaktycznych. Dyrektor Szpitala wyjaśnił, że "Programy zdrowotne adresowane do mieszkańców Grudziądza Szpital realizuje od wielu lat (tj. od 2005 roku program profilaktyki raka piersi, a od 2008 roku pozostałe). Były to programy opracowane przez Szpital przedkładane do Gminy-Miasta Grudziądz z prośbą o finansowanie zadań zaplanowanych do realizacji. Do 2011 roku były one finansowane z budżetu ww. samorządu. Zgodnie z ustawą o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, wg której „Programy zdrowotne mogą opracowywać, wdrażać, realizować i finansować ministrowie, jednostki samorządu terytorialnego lub NFZ”, instytucje te są zobowiązane do przekazania projektu programu w celu jego zaopiniowania przez AOTM. Na okres potrzebny do uzyskania opinii, aby zapewnić kontynuację programów profilaktycznych skierowanych do mieszkańców Grudziądza, Dyrektor Regionalnego Szpitala Specjalistycznego w Grudziądzu podjął decyzję o finansowaniu świadczeń profilaktycznych w ramach środków własnych Szpitala."

(Dowód: akta kontroli, str. 195 – 227, 459 - 460)

W 2014 r. ze środków Miasta Grudziądz wydatkowano na Programy profilaktyki w zakresie wczesnego wykrywania raka piersi 23,4 tys. zł. W ramach programu przebadano 240 osób, z których 26 objęto dalszą diagnostyką. Na profilaktykę obrzęków limfatycznych u kobiet po mastektomii (dla 80 kobiet, łącznie 1 435 świadczeń) wydano 33,2 tys. zł.

W I połowie 2015 r. wykonano 272 badania w ramach Programu profilaktyki w zakresie wczesnego wykrywania raka piersi (80 osób skierowano do dalszej diagnostyki), a w Programie profilaktyki obrzęków limfatycznych 684 świadczenia o wartości 51,5 tys. zł.

W zakresie czterech programów pediatrycznych wykonano 638 badań, o wartości 55,6 tys. zł.

Badaniem objęci byli uczniowie klas II gimnazjów, zamieszkali w Grudziądzu, ponieważ środki finansowe na realizację przedmiotowych programów pochodziły z budżetu Gminy-Miasta Grudziądz.

(Dowód: akta kontroli, str. 206 – 208, 459 - 460)

2.3 Programy profilaktyczne finansowane ze środków Szpitala w latach 2011 - 2015

W 2012 r. ze środków Szpitala finansowane były dwa programy profilaktyczne skierowane do osób dorosłych, tj. Program profilaktyki wczesnego wykrywania raka piersi, który obejmował badanie mammograficzne oraz pogłębioną diagnostykę (przebadano 693 osoby, z których 142 objęto dalszą diagnostyką) na który wydatkowano 64,4 tys. zł) i Program profilaktyki obrzęków limfatycznych u kobiet po mastektomii (dla 80 kobiet, łącznie 1 358 świadczeń o wartości 30,8 tys. zł).

Ponadto Szpital finansował cztery programy pediatryczne skierowane do dzieci i młodzieży, tj.

- w zakresie wczesnego wykrywania zaburzeń rytmu serca u dzieci i młodzieży szkolnej,
- wczesnego wykrywania nadciśnienia tętniczego u dzieci i młodzieży szkolnej,
- diagnostyki *Helicobacter pylori* u dzieci i młodzieży szkolnej,
- wykrywania chorób układu oddechowego.

W ramach programów dedykowanych gimnazjalistom wykonano łącznie 1 855 badań. Wartość tych świadczeń wyniosła 169,1 tys. zł.

Łącznie na programy profilaktyczne, w roku 2012 Szpital przeznaczył 264,3 tys. zł.

W 2013 r. Szpital finansował Program profilaktyki wczesnego wykrywania raka piersi - na kwotę 56,6 tys. zł (przebadano 616 osób, z których 96 objęto dalszą diagnostyką) oraz Program profilaktyki obrzęków limfatycznych u kobiet po mastektomii o wartości 31,8 tys. zł (dla 80 kobiet, łącznie 1 405 świadczeń).

W ramach czterech programów pediatrycznych wykonano 1 424 badań o wartości 116,9 tys. zł.

W 2014 r. Szpital wydatkował 36,9 tys. zł na badania profilaktyczne wczesnego wykrywania raka piersi (przebadano 340 osób, z których 121 objęto dalszą diagnostyką) oraz 1,7 tys. zł na profilaktykę obrzęków limfatycznych u kobiet po mastektomii (dla 40 kobiet, łącznie 64 świadczenia).

W ramach programów pediatrycznych wykonano 218 badań o wartości 18,7 tys. zł.

Łącznie koszty wszystkich programów wykonanych w roku 2014 wyniosły 57 tys. zł.

(Dowód: akta kontroli, str. 195 - 208)

Wyjaśniając, czy i w jaki sposób Szpital monitoruje pacjentów, u których wykryto zmiany w wyniku przeprowadzonych profilaktycznych badań przesiewowych, dyrektor Szpitala podał, że "w przypadku wykrycia zmian, wymagających dalszej diagnostyki (w ramach przeprowadzonych badań profilaktycznych przesiewowych) pacjent otrzymuje pisemne skierowanie do placówki realizującej świadczenia zdrowotne w ramach etapu pogłębionej diagnostyki. Jeżeli wyniki badań są niepokojące to personel pracowni/poradni po ich otrzymaniu informuje pacjentkę o konieczności pilnego odebrania wyniku. Pacjentki zgłaszają się do wybranego przez siebie świadczeniodawcy. Otrzymują skierowanie na wykonanie dodatkowych badań w celu wyjaśnienia charakteru wykrytej zmiany. Jeśli nie pojawiają się po wykonaniu zleconych badań, personel kontaktuje się telefonicznie, informując o konieczności zgłoszenia się do poradni. Poza tym w ramach programów profilaktyki onkologicznej finansowanej przez NFZ monitorowanie pacjentek z nieprawidłowym wynikiem prowadzi Wojewódzki Ośrodek Koordynujący Populacyjne Programy Wczesnego Wykrywania Raka Piersi oraz Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy za pośrednictwem Systemu Informatycznego Monitorowania Profilaktyki (SIMP)".

(Dowód: akta kontroli, str. 459 - 460)

2.4 Programy profilaktyczne finansowane ze środków Ministerstwa Zdrowia w latach 2011 - 2015

W 2013 r. ze środków Ministerstwa Zdrowia finansowano Program badań przesiewowych dla wczesnego wykrywania raka jelita grubego. Badaniami, których koszt wyniósł 120,0 tys. zł objęto 300 osób. W 2014 r. wykonano 100 badań o wartości 45,0 tys. zł.

W 2015 r. przeprowadzono 233 badania o wartości 104,9 tys. zł.

2.5 Programy profilaktyczne finansowane ze środków Urzędu Marszałkowskiego województwa Kujawsko-Pomorskiego w latach 2011 - 2015

W 2012 r. ze środków Urzędu Marszałkowskiego finansowany był Kujawsko-Pomorski Program Badań Przesiewowych w Kierunku Tętniaka Aorty Brzuszej. Przebadano 166 osób, koszt programu wyniósł 5,0 tys. zł (w tym 3% środki własne Szpitala).

W 2013 r. Urząd finansował dwa programy, tj. Program Badań Przesiewowych w Kierunku Tętniaka Aorty Brzuszej (185 osób, wartość 5,6 tys. zł) oraz Program Wykrywania Zakażeń WZW typu B i C w Województwie Kujawsko-Pomorskim (współfinansowany ze środków samorządu gmina miasto Grudziądz, miasto Wąbrzeźno, gminy Osie, gminy Wąbrzeźno, powiatu grudziądzkiego). Wykonywano badania w kierunku HbsAg oraz na obecność przeciwciał anti-HCV. Łącznie przeprowadzono 1 190 badań (dla 595 osób) o wartości 35,7 tys. zł.

W 2014 r. finansowano dwa programy (analogicznie jak w 2013 r.). W kierunku wykrywania tętniaka aorty brzusznej przeprowadzono 387 badań, ich koszt wyniósł 11,6 tys. zł. Badaniami w kierunku HbsAg oraz na obecność przeciwciał anti-HCV objęto 502 osoby (łącznie 1004 badania) o wartości 27,7 tys. zł.

(Dowód: akta kontroli, str. 195 - 208)

3. Zasady doboru pacjentów korzystających z profilaktycznych programów zdrowotnych

3.1 Programy profilaktyczne chorób nowotworowych

Zasady realizacji programu profilaktyki raka szyjki macicy (NFZ): program skierowany do kobiet w wieku 25 – 59 lat, zapraszanych imiennie na badania. Badanie przeprowadzane jest raz na 3 lata, u osób obciążonych ryzykiem co 12 miesięcy.

Zasady realizacji programu badań przesiewowych dla wczesnego wykrywania raka jelita grubego (MZ): do programu włączano: osoby w wieku 50 – 65 lat, niezależnie od wywiadu rodzinnego, osoby w wieku 40 – 65 lat, które mają krewnego pierwszego stopnia, u których rozpoznano raka jelita grubego, osoby w wieku 25 – 65 lat z rodziny z zespołem Lyncha.

Kandydaci do badań identyfikowani przez lekarzy rodzinnych lub POZ oraz zgłaszające się spontanicznie w odpowiedzi na informacje w mediach.

Zasady realizacji programu profilaktyki raka piersi (NFZ): program skierowany do kobiet w wieku 50 - 69 lat, zapraszanych imiennie na badania oraz zgłaszających się spontanicznie w odpowiedzi na informacje w mediach.

Zasady realizacji programu profilaktyki wczesnego wykrywania raka piersi (Miasto Grudziądz): adresatami programu były kobiety zameldowane na terenie gminy – miasta Grudziądz w wieku od 40 lat do 49 lat i od 70 roku życia.

(Dowód: akta kontroli, str. 67 – 94, 159 – 172, 177 - 194)

3.2 Profilaktyka chorób innych niż nowotworowe

Program profilaktyki obrzęków limfatycznych u kobiet po mastektomii, adresowany był do kobiet po mastektomii, które zostały zakwalifikowane przez lekarza onkologa.

Cztery pediatryczne programy profilaktyczne skierowane były do uczniów II klas gimnazjalnych zameldowanych na terenie Grudziądza.

Program Wykrywania Zakażeń WZW typu B i C w Województwie Kujawsko-Pomorskim skierowany był do mieszkańców województwa, którzy wcześniej nie chorowali na WZW.

(Dowód: akta kontroli, str. 95 – 141, 173 - 176)

3.3 Program Wykrywania Zakażeń WZW typu B i C w Województwie Kujawsko-Pomorskim

Program skierowany został do mieszkańców województwa kujawsko – pomorskiego, którzy nie chorowali wcześniej na WZW typu B i C. Program był realizowany we współpracy z samorządami terytorialnymi, które zostały zobowiązane do przeprowadzenia kampanii medialnej.

W 2013 r. na terenie całego województwa badaniem objęto 6 788 osób. W Szpitalu wykonano badania u 595 osób, w tym z: powiatu grudziądzkiego – 50, Miasta Grudziądz – 240, miasta Wąbrzeźno – 168, gminy Wąbrzeźno – 44, gminy Osie – 93. Stwierdzono w 4 (0,7%) przypadkach zakażenie WZW typu B oraz w 8 (1,3%) WZW typu C.

W 2014 r. badaniem objęto 6 995 osób. W Szpitalu przebadano 502 osoby, w tym z: powiatu grudziądzkiego – 62, Miasta Grudziądz – 240 oraz 200 innych regionów Województwa Kujawsko - Pomorskiego. Wykryto 1 (0,2%) przypadek zakażenia WZW typu B oraz 5 (1,0%) WZW typu C.

(Dowód: akta kontroli, str. 310 - 313)

4. Liczba chorób nowotworowych wykrytych w wyniku prowadzenia programów profilaktycznych

Liczba nowotworów wykrytych łącznie u wszystkich pacjentów szpitala (ze skierowaniami z badań profilaktycznych i z innymi skierowaniami) w Szpitalu w Grudziądzu w latach 2013 – 2015

Rok	Liczba nowotworów łącznie	Nowotwory		
		Piersi	Szyjki macicy	Jelita grubego
2013	846	92	15	92
	100%	10,9%	1,8%	10,9%
2014	920	47	9	120
	100%	5,1%	1,0%	13,0%
2015	552	49	17	62
	100%	8,9%	3,1%	11,2%
Razem:	2 318	148	41	274

(Dowód: akta kontroli, str. 314 - 333)

Liczba nowotworów wykrytych w wyniku przeprowadzonych badań profilaktycznych w latach 2011 – 2015 (I półrocze) w stosunku do liczby przebadanych osób

Nazwa programu/ podmiot finansujący	Rok					Razem
	2011	2012	2013	2014	2015	
Program profilaktyki raka piersi - badanie mammograficzne	10 0,32%	21 0,64%	10 0,49%	21 0,76%	13 1,68%	75
Program profilaktyki raka szyjki macicy	0	0	0	0	0	0
Program profilaktyki w zakresie wczesnego wykrywania raka piersi badanie mammograficzne	2 0,31%	1 0,14%	3 0,49%	2 0,83%	3 1,1%	11
Program badań przesiewowych dla wczesnego wykrywania raka jelita grubego (MZ)						0
Razem:	12	22	13	23	16	86

(Dowód: akta kontroli, str. 195 – 208, 280)

W okresie objętym kontrolą, w wyniku przeprowadzonych badań profilaktycznych, wykryto 86 przypadków nowotworów. Natomiast w roku 2013, wśród wszystkich pacjentów Szpitala postawiono 92 rozpoznania raka piersi, z czego 13 (14,1%) rozpoznań dotyczyło pacjentek po badaniach profilaktycznych; 15 rozpoznań raka szyjki macicy (ani jedno nie dotyczyło pacjentek po badaniach profilaktycznych); 92 rozpoznania raka jelita grubego (ani jedno rozpoznanie nie dotyczyło pacjentów po badaniach profilaktycznych).

Podobnie w 2014 r. w Szpitalu postawiono 47 rozpoznań raka piersi, z czego 23 (48,9%) rozpoznania dotyczyły pacjentek po badaniach profilaktycznych; 9 rozpoznań raka szyjki macicy (ani jedno rozpoznanie nie dotyczyło pacjentek po badaniach profilaktycznych); 120

rozpoznać raka jelita grubego (ani jedno rozpoznanie nie dotyczyło pacjentów po badaniach profilaktycznych).

I kolejno w 2015 r.¹¹ w Szpitalu, wśród wszystkich pacjentek postawiono 49 rozpoznania nowotworów piersi, z czego 16 (32,7%) rozpoznania dotyczyło pacjentek po badaniach profilaktycznych; 17 rozpoznania raka szyjki macicy (ani jedno rozpoznanie nie dotyczyło pacjentek po badaniach profilaktycznych); 62 rozpoznania raka jelita grubego (ani jedno rozpoznanie nie dotyczyło pacjentów po badaniach).

4.1 Wykrywalność innych schorzeń w badaniach profilaktycznych

Programy pediatryczne

Nazwa programu	Lata														
	2011			2012			2013			2014			2015		
	Liczba badań	Liczba nieprawidłowości ¹²	%	Liczba badań	Liczba nieprawidłowości	%	Liczba badań	Liczba nieprawidłowości	%	Liczba badań	Liczba nieprawidłowości	%	Liczba badań	Liczba nieprawidłowości	%
Prog. prof. w zakresie wczesnego wykrywania zab. rytmu serca	613	280	45,7	400	161	40,3	395	176	44,6	279	42	15,1	447	267	59,7
Prog. Prof. w zakresie wczesnego wykrywania nad. Tętniczego	618	156	25,3	434	88	20,3	367	47	12,8	276	39	14,1	448	66	14,7
Prog. Prof. w zakresie wczesnej diagnostyki helicobacter pylorii	499	131	26,3	618	112	18,1	258	87	33,7	269	85	31,6	431	88	20,4
Prog. Prof. w zakresie wczesnego wykrywania ch. uk. Oddechowego	622	57	9,2	403	40	9,9	404	45	11,1	281	30	10,7	428	30	7,0

(Dowód: akta kontroli, str. 272 - 279)

Liczba nieprawidłowości stwierdzonych w wyniku przeprowadzonych badań profilaktycznych u młodzieży wahała się od 7% (układ oddechowy) do 59,7% (zaburzenia rytmu serca).

Na podstawie analizy 50 wybranych losowo kart chorobowych gimnazjalistów (zestawienie), u których wykryto nieprawidłowości, stwierdzono, że w dwóch przypadkach (4%) pacjenci nie zgłosili się do poradni w celu wykonania pogłębionej diagnostyki. Najczęstszymi przyczynami zgłaszania się dzieci do pogłębionej diagnostyki były problemy kardiologiczne (zaburzenia rytmu serca, nadciśnienie tętnicze, blok przedsionkowo – komorowy).

(Dowód: akta kontroli, str. 441 - 445)

5. Nakłady finansowe wydatkowane na realizację zadań z zakresu profilaktyki zdrowotnej

Środki wydatkowane w latach 2011 - 2015 na poszczególne programy profilaktyczne

w tys. zł

Nazwa programu/ podmiot finansujący	Rok					Razem
	2011	2012	2013	2014	2015	
Program profilaktyki raka piersi - badanie mammograficzne (NFZ)	277,7	293,9	192,0	263,9	71,4	1 098,9
Program profilaktyki raka szyjki macicy (NFZ)	106,6	109,0	84,3	79,5	30,5	409,9
Program profilaktyki w zakresie wczesnego wykrywania raka piersi badanie mammograficzne (M. Grudziądz)	59,6	0	0	23,4	36,1	119,1

¹¹ Do dnia 13 sierpnia 2015 r.

¹² Wszystkie osoby, u których stwierdzono nieprawidłowości, zostały skierowane na dalszą diagnostykę

Program profilaktyki w zakresie wczesnego wykrywania raka piersi badanie mammograficzne (Szpital)	0	64,4	56,6	36,9	0	157,9
Program badań przesiewowych dla wczesnego wykrywania raka jelita grubego (MZ)	0	0	120	45	104,9	269,9
Kujawsko-Pomorski Program Badań Przesiewowych w Kierunku Tętniaka Aorty Brzuszej (Urząd Marsz.)	0	5	5,6	11,6	6,0*	22,2
Program Wykrywania Zakażeń WZW B i C w Województwie Kujawsko-Pomorskim	0	0	35,7	27,7	20,4*	63,4
Profilaktyczne programy pediatryczne (M. Grudziądz)	197,5	0	0	171,7	55,6	424,8
Profilaktyczne programy pediatryczne (Szpital)	0	169,1	116,9	18,7	0	304,7
Program profilaktyki obrzęków limfatycznych u kobiet po mastektomii (M. Grudziądz)	31,4	0	0	33,2	15,4	80,0
Program profilaktyki obrzęków limfatycznych u kobiet po mastektomii (Szpital)	0	30,8	31,8	1,7	0	64,3
Razem:	672,8	672,2	642,9	713,3	313,9	3 015,1

* – środki zaplanowane do realizacji w II połowie 2015 r.

(Dowód: akta kontroli, str. 195 – 208, 280 – 283, 472 - 484)

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

**Ocena
częstkowa**

IV. Uwagi i wnioski

1. Szpital oraz samorząd realizowały programy profilaktyczne z własnej inicjatywy, wykorzystując środki NFZ oraz własne zasoby finansowe. Zakres badań profilaktycznych obejmował nowotwory piersi, szyjki macicy oraz nowotwory jelita grubego.

Z tytułu potrzeb lokalnej społeczności zrealizowano również przez dwa kolejne lata (2013 – 2014) programy profilaktyczne dla młodzieży. Programy podjęte były z własnej inicjatywy i finansowane z własnych środków (miasto – szpital). Pomimo negatywnej oceny Agencji Oceny Technologii Medycznych (AOTM), dotyczącej powyższych programów Szpital podjął się ich realizacji, osiągając wysoką wykrywalność nieprawidłowości.

2. Należy zauważyć, iż w poszczególnych programach profilaktycznych uzyskano bardzo zróżnicowane wyniki wykrytych problemów zdrowotnych, wśród osób objętych badaniami. Badaniami profilaktycznymi objęto 20,3% lokalnej populacji, w tym 1737 gimnazjalistów.
 - W programach profilaktycznych dla raka piersi było to: 0,45% pozytywnych rozpoznań przy badaniu 54,0% lokalnej populacji (27 137) w wieku i sytuacji zdrowotnej dającej prawo do udziału w badaniach profilaktycznych.
 - W programach profilaktycznych dla raka szyjki macicy nie stwierdzono pozytywnych rozpoznań przy badaniu 3 892 kobiet lokalnej populacji w wieku i sytuacji zdrowotnej uprawniającej do udziału w badaniach profilaktycznych.
 - W programach profilaktycznych dla raka jelita grubego pozytywnych rozpoznań przy badaniu 633 osób lokalnej populacji w wieku i sytuacją zdrowotną dającymi prawo udziału w badaniach profilaktycznych.
 - W programach profilaktycznych dla młodzieży w wieku gimnazjalnym wykryto łącznie 2027 nieprawidłowości.

W programach profilaktycznych objętych kontrolą, zwraca uwagę, mimo niewielkiej skali badań, bardzo niski stopień wykrywalności zmian nowotworowych (0- 0,45 % pozytywnych rozpoznania).

3. Na realizowane programy profilaktyczne wydano w latach 2011 (I połowa) 2015 r. - 3 015,1 tys. zł, uzyskując następujące efekty.

Program	Sumaryczny koszt (w tys. zł)	Liczba wykrytych zmian	Koszt wykrycia jednej zmiany (w tys. zł)
Nowotwory piersi	1375,9	86	16,0
Jelito grube	409,9	0	X
Szyjka macicy	269,9	0	X
Pediatryczne	729,5	2 027	2,8

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Departamentu Zdrowia Najwyższej Izby Kontroli.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia 20 listopada 2015 r.

Najwyższa Izba Kontroli

Departament Zdrowia

Dyrektor

Piotr Wasilewski

Kontrolerzy

Maria Smereczyńska

Doradca Techniczny

Dorota Paszkiewicz

Gł. specjalista k.p.

Krzysztof Barej

Gł. specjalista k.p.

DYREKTOR
Departament Zdrowia
i up.

Marek Truszczyński
Wicedyrektor

